

Waarnemingen oktober, november, december 2012

Peter Spierenburg

Waarnemingen zijn overgenomen van www.waarneming.nl. Hier is een volledig overzicht is te vinden van de vogels die deze maanden in ons waarnemingsgebied zijn waargenomen.

Statistieken

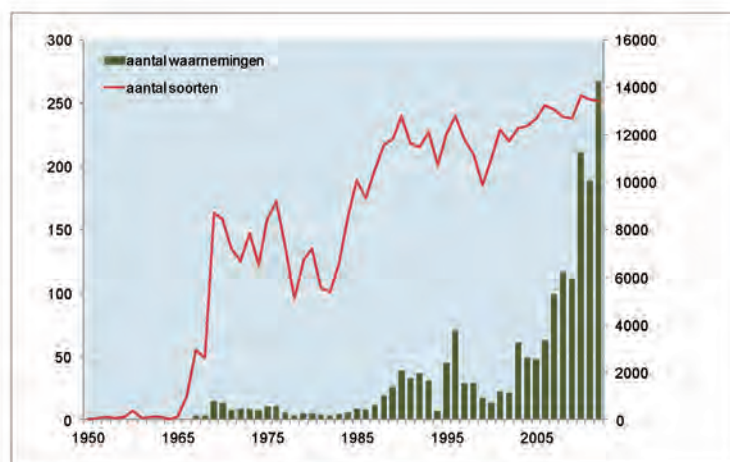
Tijdens de lezing 'Wie is dat toch met die telescoop' vertelde Rob van Hattem hoe hij de mensen had geselecteerd voor de interviews in het boek. Als je meer dan 300 vogelsoorten in Nederland hebt gezien, is dat een indicatie dat je zeer actief met je hobby bezig bent en af en toe eens binnen Nederland op zeldzame soorten afgaat. In 'Tussen Tulpen en de Zee' kwamen we op een totaal van 333 soorten die ooit zijn waargenomen in het Noordwijkse waarnemingsgebied. Je kunt dus ook dicht bij huis een eind komen! Tussen die 333 soorten zitten natuurlijk veel zeldzaamheden, die soms maar één keer hier zijn gezien. Dat het niet zomaar een lijstje is, blijkt wel uit het feit dat sinds het verschijnen van het boek er nog geen enkele aan toegevoegd is. Dit jaar is er wel een goede kandidaat: op 7 oktober vloog een **Zwartkeellijster** over de Puinhoop (RR ea). De ervaren waarnemers daar zagen de vogel goed, maar helaas was de tijd te kort voor foto's. Hopelijk wordt de waarneming aanvaard door de commissie dwaalgasten Nederlandse avifauna en kan hij op de lijst.

Hoeveel soorten van de Noordwijkse lijst kun je nu zien in Noordwijk? Ab Steenvoorden vroeg zich dat af en heeft dit jaar geprobeerd om zoveel mogelijk soorten op te sporen. Uiteindelijk stokte de teller bij 229 soorten. Ondanks dat hij er pas in de tweede helft van het jaar echt op is gaan letten, miste hij niet veel soorten. In totaal zijn er 252 soorten gezien dit jaar, driekwart van de totaalijst. Dit is geen uitzonderlijk getal. Sterker nog, de afgelopen drie jaar schommelde het steeds rond dit aantal: 256 in 2010, 253 in 2011 en 252 in 2012. Je kunt je voorstellen dat als er meer waarnemingen binnenkomen, d.w.z. er meer vogels is gekeken, dat ook meer soorten oplevert. In figuur 1 is te zien hoe het aantal doorgegeven waarnemingen per jaar en het aantal soorten is gegroeid. Let eens op het jaar 1959, de eerste invoer in www.waarneming.nl. Jaap Vink heeft met terugwerkende kracht voor dat jaar zeven waarnemingen ingevoerd: zeven

soorten. Je ziet daarna een aantal perioden waarin het aantal waarnemingen toeneemt en tegelijkertijd ook het aantal soorten. Eerst eind jaren zestig met de start van het waarnemingenarchief, dan opnieuw in de jaren tachtig met de start van de SOVON telprojecten en nog eens sinds de start van www.waarneming.nl in 2005. We lijken nu aan een soort plafond te zijn gekomen. Ondanks dat er in 2012 een kwart meer waarnemingen (14.000!) zijn binnen gekomen dan in topjaar 2010, blijft het aantal soorten ongeveer gelijk. Het is duidelijk: er zijn elk jaar zo'n 252 soorten te zien rond Noordwijk. Als daarvan dan 91% ook echt wordt gezien, zoals Ab

in 2012, dan is dat een bijzondere prestatie. Overigens was er in 2012 een aantal opvallende afwezigen. Dit jaar leverde voor Noordwijk geen Vorkstaartmeeuw op, geen Baardman, geen Fluiter, geen Grote Barmsijs. Daar staat een aantal mooie dwaalgasten tegenover: een **Siberische Boompieper** bij de Sint Bavo, een **Kleine Vliegenvanger** op de begraafplaats aan de Oude Zeeweg en een **Taigaboombkruiper** in de AWD.

Figuur 1: Aantal waarnemingen en aantal soorten per jaar in het Noordwijkse waarnemingsgebied. Bron: www.waarneming.nl en waarnemingenarchief vereniging

De atlas

Op 1 december is het atlasproject van SOVON van start gegaan. In drie jaar tijd moet heel Nederland, in blokken van 5 bij 5 km, onderzocht zijn op wintervogels en broedvogels. Rond Noordwijk is dit jaar van start gegaan met een aantal blokken. December was qua weer niet erg gunstig: veel regen en wind. In het bos wordt het dan lastig de mezengroepjes op te zoeken. In zee zie je bij teveel golfslag weinig van de vogels die daar verblijven. Desondanks is er een vliegende start gemaakt en zijn de tellers al veel leuke dingen tegen gekomen. Het onderzoek is een mooie gelegenheid om eens met de stofkam door het gebied heen te gaan en te gaan kijken op plekken waar je anders nooit komt. Zo stuit je dan, zoals Jelle van Dijk, op een overwinterende **Zwarte Roodstaart** in De Klei. In de blokken die deels de zee in steken, kwamen verschillende zeevogels op de lijst: **Zeekoet**, **Roodhalsfuut**, **Dwergmeeuwen**, veel **Zwarte Zee-eenden**, met ook enkele **Grote Zee-eenden**. Bijzonder waren de **Kleine Jagers** die nog voor de kust aanwezig waren. Normaal zijn deze in december allang vertrokken naar hun overwinteringsgebieden voor de kust van Afrika. De waarnemingen die via www.waarneming.nl worden doorgegeven, blijken een belangrijke bijdrage te leveren aan het atlasonderzoek. Zo kun je tijdens je telling net te laat zijn om het groepje **Pestvogels** nog mee te kunnen pikken. Het is dan mooi als iemand ze al eerder in de maand heeft ingevoerd, met de juiste details erbij: aantal, wel of niet ter plaatse en de precieze plek aangegeven op de kaart. Zo is bijvoorbeeld ook een soort als **Smelleken** aan de lijst van overwinterende vogels toegevoegd: een mooie soort, maar je moet hem maar net treffen.

Een verrassing was het grote aantal **Boomklevers** dat de tellers tegen kwamen. Langs de binnenduinrand zaten ze op minimaal drie plekken en op Offem telde Hein Verkade er maar liefst zes. Ze verschenen ook in het dorp en op Willem v.d. Bergh. Het is daar een zeldzamer soort dan de Bladkoning! Waarschijnlijk zijn dit vogels die afgelopen herfst door voedselgebrek zijn gaan zwerven en zo bossen hebben bereikt waar ze normaal niet zitten. Overigens kan het ook goed zijn dat ze zich in de binnenduinrand al eerder hebben gevestigd. Jelle van Dijk kwam een nestholte tegen, die op de Boomklever's karakteristieke wijze was verkleind met modder. We zijn benieuwd hoe komend broedseizoen eruit gaat zien en of we dan een topjaar voor de Boomklever kunnen noteren.

Een zee vol vogels

Sinds 2003 verschijnen er 's winters af en toe massaal Futen, Roodkeelduikers en Zeekoeten voor de kust. Honderden vogels kunnen er dan 's ochtends langs de zeetrekpost vliegen. Deze zijn 's nachts door de stroming afgedreven en zoeken in de ochtend hun favoriete voedselgebieden weer op. De gedachte was dat de vogels hierheen kwamen uit armoe: voedselgebrek in hun normale overwinteringsgebied. Er waren inderdaad slechte jaren voor zandspiering voor de Schotse kust. Tegelijkertijd was het hier ook niet zo slecht dat er verhongerde vogels op het strand aanspoelden. De theorie bleef daarmee onbevestigd. Deze winter was ongekend wat betreft overwinterende zeevogels. Ook

werd er nieuw licht geworpen op de reden van hun aanwezigheid. Al vanaf september was te merken dat er meer **Zeekoeten** waren dan anders. In november en december liepen de aantallen regelmatig op tot meer dan 100, met als topdag 29 november, met meer dan 7800 alk/zeekoeten; het hoogste aantal ooit voor Noordwijk. Dit waren merendeels Zeekoeten, afgaande op de vogels die dichtbij en herkenbaar langs vlogen. De **Roodkeelduiker** kwam wat later, maar had een mooie topdag op 20 december met meer dan 3000 vogels. Hiermee werd het uurrecord van januari 2008 ruim gebroken. **Futen** waren er ook, maar niet met de uitschieters die we in eerdere jaren wel gezien hebben. IMARES, dat als instituut onderzoek doet aan het zee-ecosysteem, organiseerde eind december een vogeltelling met een onderzoeksschip. Een opvallende vondst die ze daarbij deden was, een aantal dode Roodkeelduikers, drijvend op zee. Het vermoeden bestond dat deze slachtoffer waren geworden van staand want visnetten. Onderzoek aan de vogels liet zien dat ze in bijzonder goede conditie waren, met de maag helemaal vol met vis: sprot. Dat was ook de vissoort die de onderzoekers in hun net in groot aantal waren tegengekomen. Latere vondsten van dode Roodkeelduikers bevestigden steeds hetzelfde beeld: sprot, sprot en nog eens sprot. Hiermee moeten we ons beeld bijstellen van de reden waarom de vogels hier komen. Ze komen niet uit armoe, maar vanwege een overvloedige voedselbron. Opvallend was, dat de scholen sprot blijkbaar alleen voor de Hollandse kust zaten. In Zeeland en bij de Waddeneilanden waren geen grote aantallen viseters te zien. Langs de kust zag je de groepen zeevogels heen en weer schuiven: het ene moment zat de grootste groep bij ons en een paar dagen later weer bij Egmond of Scheveningen. Naast de zeevogels waren ook **Bruinvissen** opvallend talrijk. Als je bij rustig weer de zee afscande naar groepen zeevogels zag je er al snel één of twee. Bij Egmond trok de overvloed aan vis zelfs twee Bultruggen aan. Helaas zijn ze niet even afgezakt naar Noordwijk. Geen viseter, maar wel zeer talrijk dit jaar, was de **Zwarte Zee-eend**. In 'Tussen Tulpen en de Zee' is te lezen hoe de soort hier als overwinteraar verdwenen is met het verdwijnen van de schelpdieren waar hij van leeft. Een aantal jaar geleden zagen we plotseling weer een opleving. Op het zand dat met de suppletie was aangebracht, hadden zich massaal jonge zwaardschedes gevestigd en dat bleek een geschikte voedselbron. Dit jaar herhaalde dit zich weer, maar met veel grotere aantallen eenden. Voor het strand van de Noordduinen waren groepen van honderden vogels te zien. Een spectaculair gezicht als zo'n groep in één keer in zijn geheel onderduikt. Dat 'synchroon zwemmen' doen ze waarschijnlijk om meeuwen minder kans te geven de buit af te pakken. In totaal ging het aantal midden december richting 5000 Zwarte Zee-eenden (1160 op 19 december, 2750 op 13 december, 1000 op 24 december JD, PS). Ook verbleven er enkele **Grote Zee-eenden** langere tijd voor de kust. Vergeleken met 2009 leken de eenden nu meer noordelijk te zitten, niet op de plek van de suppletie, maar vooral ten noorden daarvan tussen het dorp en de provinciegrens. Wellicht is dit een teken dat er zand verplaatst is, met opnieuw een massale broedval van zwaardschedes.

Maandoverzicht

oktober

Na een normale start volgde in de tweede week van oktober een koude periode. Rond het midden van de maand werd het door een zuidelijke stroming juist weer zacht, met bijna zomerse temperaturen op 22 oktober. Daarna zette weer een koudeperiode, met de eerste nachtvorst. Herfststormen bleven vrijwel uit, met alleen op 5 oktober een middag met west 5.

De enige goede dag voor stormgasten van dit kwartaal was 5 oktober. In de middag vlogen er 5 **Grauwe Pijlstormvogels** en een **Noordse Pijlstormvogel** langs de zeetrekhut (AS ea). Daarna verschenen er nog maar sporadisch pijlstormvogels: een **Noordse Pijlstormvogel** op 6 oktober (JD) en twee **Grauwe Pijlstormvogels** op 29 oktober (JD) en 6 november nog één (HV). De noordenwind van 8 oktober bracht een recordaantal van 1290 **Rotganzen** (JD). Dit was bijna een verdubbeling van het eerdere uurmaximum voor de najaarsmaanden. Die dag was

Siberische Boompieper 17 okt. 2012 St. Bavo foto: René van Rossum

(na de **Zwartkeelijster** van 7 oktober) ook een goede trekdag op de Puinhoop met 550 **Sijzen**, 7 **Grote Bonte Spechten** en specialistische soorten voor de landtrek zoals **Grote Pieper**, **IJsgors** en **Europese Kanarie** (RR, WL ea). De invasie van deze herfst leverde op 19 oktober maar liefst 1032 overvliegende **Koolmezen** over de Puinhoop op. Ook in onze regio waren vogels met een typische afwijkende roep te horen, wijzend op een Russische oorsprong van de invasievogels. Op 20 oktober vlogen grote wolken **Spreeuwen** over de Puinhoop, in totaal bijna 54.000 (PS NA ea). Op 26 oktober waren het de **Koperwieken** die massaal overtrokken, 40.000 vogels sterk (FK). Van 20 tot 28 oktober liet een **Waterral** zich prachtig bekijken langs het Zwarte Pad Katwijk (FK ea).

De maand was goed voor

zeldzaamheden. Casper Zuyderduyn ontdekte op de begraafplaats aan de Oude Zeeweg op 6 oktober een **Kleine Vliegenvanger**. Geduldige waarnemers kregen de vogel in de middag mooi te zien. Ook de **Siberische Boompieper**

die Maarten Wielstra op 17 oktober ontdekte bij de St Bavo, was alleen weggelegd voor de vogelaars die dezelfde middag waren toegesneld. In oktober vonden oplettende vogelaars op maar liefst 8 verschillende plekken **Bladkoningen** (AS, CZ ea). Op 7 oktober hing een **Roodkeelpieper** rond in de omgeving van de Driehoek (CZ). De maand bracht ook de laatste waarnemingen van zomergasten van het seizoen, o.a. **Grauwe en Bonte Vliegenvanger** op 6 oktober (RR, CZ), een **Sprinkhaanzanger** op 20 oktober

Waterral 27 okt. 2012 Zwarte Pad Katwijk foto: Richard Notenboom

Rosse Vleermuis 17 okt. 2012 Noordwijkerhout foto: René van Rossum

(MD) en een **Kleine Karekiet** op 22 oktober (AS), beide in de Coepelduynen.

Op 10 oktober waren er 20 **Rosse Vleermuizen** aan het jagen boven Sollasi (RJ). Tussen 17 en 22 oktober was er een doortrekgolfje en zagen waarnemers deze vleermuizen op diverse plaatsen overdag langsvliegen. Op de warme oktoberdagen van 22 en 23 oktober waren de laatste vlinders actief: **Kleine Vuurvlinder**, **Kleine Parelmoervlinder** en **Atalanta** (WL ea). Het laatste **Klein Koolwitje** vloog op 26 oktober (CZ).

november

November bracht over het algemeen rustig weer en weinig regen. Ook in deze maand waren er geen herfststormen met wind uit gunstige richting. Alleen 25 november was een stormachtige dag met wind vanuit het zuidwesten.

Het groepje **Sneeuwgorzen** dat van 1 tot 18 november bij de Uitwatering verbleef, trok veel belangstelling (BB ea). Maximaal waren er 4 vogels aanwezig. Vanaf 2 november verbleef een **Kleine Zwaan** een aantal dagen in Polder Hoogeweg, in gezelschap van 3 **Wilde Zwanen** (JD, AS). Zowel in de binnenduinrand bij de Duindamse Slag (ID) als op het St Bavo terrein (MW) doken **Kleine Bonte Spechten** op. Ze werden op beide plekken ook in december weer gezien. Langs de zeetrekhut vlogen op 4 november een late **Boerenzwaluw** en 2 **Roeken** (JD). De storm van 25 november bracht geen stormgasten, maar wel 10 langsvliegende **Paarse Strandlopers** (PS, JD). De vogels van IJmuiden gaan vaak op de wieden als de golven over de pieren slaan. Op 16 november vloog een **Kleine Alk** langs de zeetrekhut (JD), de enige van dit seizoen. Hoogtepunt daar was een **IJsduiker** die zich op 27 november mooi liet bekijken in zee voor de hut (JD, HV). Eerder vloog er op 12 november al één over zee, gespot vanaf de Puinhoop (RR, FD). Daar passeerde op 11 november een **Buidelmees** (NA ea). De dag erna zat er 's ochtends vroeg een **Siberische Tjiftjaf** (RR). Het was ook een goede dag voor lijsters, met 3500 **Kramsvogels** en 87 **Merels** (RR). Deze laatsten waren de hele trekperiode opvallend talrijk. Op 21 november zat er nog een **Zwarte Roodstaart** bij de Uitwatering (MG). De meeste aandacht ging uit naar de overvliegende groepjes **Pestvogels**. Vanaf 7 november was er een doortrekgolfje, met eerst een groepje van 16, dat kort neerstreek in de AWD (PV), op 10 en 11 november gevolgd door waarnemingen vanaf De Puinhoop (PS, RR ea). Op 12 november kwam een groep van 22 schuin vanuit zee aanvliegen op de zeetrekhut (JD). Tot het eind van de maand doken er her en der vogels op, maar waren steeds maar kort aanwezig.

Sneeuwgors 8 nov. 2012 Uitwatering Katwijk

foto: Richard Notenboom

december

December was een zachte maand. Hij begon met een koude periode, met als koudste dag 8 december. Er lag toen sneeuw en de temperatuur bleef de hele dag rond het vriespunt. Daarna kwamen we in een zuidwestelijke stroming, met veel regen en dag in dag uit harde wind. De laatste week van december was uitzonderlijk zacht met temperaturen rond de 10°C.

In december bleven groepjes **Pestvogels** wel langere tijd aanwezig op plekken met gelderse roos- en ligusterstruiken met veel bessen. De eerste groep verscheen op Sollasi, waar 15 vogels aanwezig waren van 1 tot 4 december (RJ ea). Van 3 december tot 17 december verbleven er onregelmatig Pestvogels in Rijnsoever bij het Andreas College (PZ ea), met een maximum van 10.

Veel belangstelling trok de groep die van 4 t/m 13 december langs de Leeweg zat (AS ea). Het maximum hier liep op tot 27 vogels. In het dorp Noordwijkerhout zat van 9 tot 15 december een groep met 10 vogels (SW ea). Het laatste groepje van 13 vogels was op 19 december aanwezig in Noordwijk-Binnen.

De vorstnival van 8 december bracht wat trek op gang. Over de Driehoek vlogen 657 **Koperwieken** (CZ). Langs de zeetrekhut vlogen 4 **Witbuikrotganzen**, na een eerdere vogel op 5 december (JD).

Door alert te zijn op de roep, ontdekte Maarten Wielstra dat er bij vorstnival in de vroege avond **Roerdompen** over kunnen trekken over de St Bavo: 2 op 8 december en 1 op 10 december.

In de Elsgeestepolder verbleef van 8 tot 12 december een groepje **Kemphanen** (AS, JD ea), met een maximum van 21 vogels. Daar hadden zich op 9 december ook 70 **Watersnippen** verzameld (JW).

In de Bronsgeest en de Elsgeestepolder waren groepjes **Patrijzen** te zien, in beide gevallen 5 vogels (JF, MG). De Roodborsttapuit ontbrak als overwinteraar dit jaar.

Wel waren er decemberwaarnemingen van Zwarte Roodstaart, in Noordwijk aan Zee (CZ) en in De Klei (JD).

Tjiftjaffen waren tot 11 december op verschillende plekken in de bebouwde kom te zien, met 2 vogels op 11 december in Rijnsoever Katwijk (AM).

Pestvogel 15-12-2012 Noordwijkerhout

foto: Sjaak Weijers

De **Vuurgoudhaan** was vrijwel afwezig deze maand. Vaak overwintert deze in ons waarnemingsgebied, maar nu bleef het bij één waarneming, op 8 december in de AWD (AS). Daar vond Ab Steenvoorden op 9 december in het Achterhaasveld ook een zeldzame gast: een **Taigaboomkruiper**.

Tijdens de klapekstertelling van 23-25 december, georganiseerd door www.waarneming.nl en SOVON, vond Pel van Hattum 5 overwinterende **Klapeksters** in de AWD. Eén hiervan zat bij het Haasveld en een tweede in de omgeving van de Marelberg / De Wouwen. Het jaar in de zeetrekhut werd afgesloten met een **Papegaaiduiker** op 29 december (AS) en 3 **Grote** en en 2 **Kleine Jagers** op 31 december. Een ongebruikelijk beeld voor de laatste dag van het jaar!

Waarnemers

AM	Annelies Marijnis	JD	Jelle van Dijk	PS	Peter Spierenburg
AS	Ab Steenvoorden	JF	Jaap Faber	PV	Paul Venderbosch
BB	Bas v.d. Burg	JW	Jan Wierda	PZ	Piet Zuyderduyn
CZ	Casper Zuyderduyn	MD	Menno van Duijn	RJ	Rob Jansson
FD	Frank van Duivenvoorde	MG	Mariska de Graaff	RR	René van Rossum
FK	Fred Klootwijk	MW	Maarten Wielstra	SW	Sjaak Weijers
HV	Hein Verkade	NA	Noël Aarts		
ID	Ineke van Dijk	PH	Pel van Hattum		

bron: www.waarneming.nl

Blauwe Reiger 24-10-2012
Zwarte Pad Katwijk
foto: Fred Klootwijk